

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa Instytutu (...) w W.
przeciwko A. D. i H. N.
o eksmisję
oraz z powództwa wzajemnego A. D. i H. N.
przeciwko Instytutowi (...) w W.
o ustalenie ewentualnie o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 czerwca 2018 r.,
na skutek skarg kasacyjnych pozwanych (powodów wzajemnych)
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 30 sierpnia 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

1) odmawia przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania,

2) zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokata A. D., prowadzącego Kancelarię Adwokacką w W. kwotę 1.800 (jedentysiącosiemset) zł, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu H. N. w postępowaniu kasacyjnym,

3) zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adwokata D. K., prowadzącego Kancelarię Adwokacką w W. kwotę 2700,- (dwa tysiące siedemset) zł, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem kosztów

nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej z urzędu A. D. w postępowaniu kasacyjnym,

4) oddala wniosek Instytutu (...) w W. o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Pozwani (powodowie wzajemni) A. D. i H. N. złożyli skargi kasacyjne od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 30 sierpnia 2017 r., którym oddalono ich apelację od wyroku częściowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 18 listopada 2015 r. nakazującego pozwanym opuszczenie i wydanie w posiadanie powoda (pozwanego wzajemnego) - Instytutu (...) w W. - opisanego w pozwie lokalu użytkowego i oddalającego powództwo wzajemne o ustalenie istnienia umowy najmu z dnia 11 stycznia 2012 r., ewentualnie ustalenie, że oświadczenie powoda o wypowiedzeniu umowy najmu jest nieważne, ewentualnie zasądzenia kwoty 150.000 zł tytułem zwrotu nakładów na przedmiot najmu.

Sąd Najwyższy, oceniając - na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. - skargi kasacyjne z punktu widzenia podstaw przyjęcia jej do rozpoznania, zważył:

Celem skargi kasacyjnej jest ochrona interesu publicznego polegającego na ujednoliceniu orzecznictwa sądów i rozwoju judykatury. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. Jego rola nie polega zatem na korygowaniu ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa, nawet gdyby one rzeczywiście wystąpiły. W ramach tzw. przedsądu Sąd Najwyższy bada, czy wskazano i należyście umotywowano przyczyny powołane w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. czy występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania z uzasadnieniem jest oddzielną jednostką redakcyjną skargi kasacyjnej, uregulowaną w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Nie wystarcza odwołanie się do uzasadnienia

podstaw skargi kasacyjnej, nawet jeżeli wskazano w nim tożsame argumenty, gdyż postanowienie w przedmiocie przyjęcia skargi do rozpoznania zapada podczas innego posiedzenia i w innym składzie niż rozpoznanie skargi kasacyjnej (art. 398¹⁰ zd. 2 k.p.c.).

W skargach oparto się na przyczynach nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz istnienia zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nieważność postępowania miała dotyczyć postępowania przed sądem pierwszej instancji i wynikać z braku możliwości obrony praw pozwanych, spowodowanej przez sprawę i wydanie wyroku pod nieobecność pozwanego H.N., pomimo wykazania niemożności stawienia się za pomocą zaświadczenia wydanego przez lekarza sądowego; pozbawienie pełnomocnika obu pozwanych głosu końcowego przed zamknięciem rozprawy; zaniechania dopuszczenia i przeprowadzenia dowodów dotyczących faktów mających istotne znaczenia dla rozstrzygnięcia. Wnioski o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący uzasadnili występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego sformułowanego w formie pytania: Czy w art. 224 § 1 k.p.c. przewidziano obowiązek przewodniczącego składu sądu do udzielenia głosu stronom postępowania przed zamknięciem rozprawy czy też jest to jedynie norma o charakterze porządkowym, nienakładająca obowiązków prawnych?

Podnosząc się do przyczyny oznaczonej jako nieważność postępowania wskazać należy, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem nieważność postępowania jest wprawdzie uchybieniem procesowym, które Sąd Najwyższy przy rozpoznaniu skargi kasacyjnej bierze pod uwagę z urzędu w granicach zaskarżenia (art. 398¹³ § 1 k.p.c.) i jest też przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.), ale w obu przypadkach chodzi o nieważność postępowania przed Sądem drugiej instancji, nie zaś przed Sądem pierwszej instancji. Sąd Najwyższy bierze pod uwagę nieważność, zachodzącą wyłącznie w postępowaniu pierwszoinstancyjnym wyjątkowo, to jest wówczas, gdy odpowiednio sformułowano zarzut naruszenia oznaczonych przepisów przez sąd apelacyjny w związku z rozpoznawanym środkiem odwoławczym i wskazano równocześnie na przepisy tego postępowania, którym uchybiono nie uwzględniając braku bezwzględnych dodatnich przesłanek procesowych lub istnienia takich przesłanek ujemnych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego

2000 r., III CKN 1204/99, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2006 r., III CK 328/057 maja 2009 r., II CSK 80/09). Zbędne jest jedynie wykazywanie czy i jaki wpływ uchybienie to miało na wynik sprawy. Okoliczności takie w sprawie nie zachodzą. Podkreślić ponadto należy, że postępowanie przed sądem pierwszej instancji toczyło się nadal, stąd strony miały możliwość podejmowania wszelkich czynności procesowych zmierzających do ochrony praw.

Odnosząc się do zarzutu nieudzielenia głosu stronom przed zamknięciem rozprawy przed sądem pierwszej instancji wskazać należy na szczególne okoliczności sprawy. Przewodniczący poinformował strony o zamiarze zamknięcia rozprawy, a wtedy pełnomocnik pozwanego A. D. zgłosił wniosek o wyłączenie sędziego - przewodniczącego motywując go rozpoznawaniem sprawy w nieobecności mocodawcy. Rozprawę zamknięto odraczając termin ogłoszenia orzeczenia celem rozpoznania tego wniosku. W tej sytuacji doszło wprawdzie do uchybienia procesowego, ale o niewielkim stopniu. Przypomnieć trzeba, że zgodnie z utrwalonym poglądem judykatury nieważności nie wywołuje nieudzielenie przez sąd drugiej instancji - wbrew dyspozycji art. 224 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. - głosu stronom przed zamknięciem rozprawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 stycznia 2009 r., III CSK 248/08, nie publ., z dnia 15 października 2010 r., V CSK 58/10, z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CSK 285/13 - nie publ.). O pozbawieniu możliwości obrony praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.) przesądza kumulatywne wystąpienie trzech okoliczności: naruszenie przez sąd przepisów procesowych będących źródłem procesowych uprawnień strony, wpływ tego uchybienia na wyłączenie możliwości działania strony w postępowaniu, niemożność obrony swoich praw w następstwie dwóch poprzednich okoliczności. W toku postępowania strony i ich pełnomocnicy miały możliwość odnoszenia się do żądań i twierdzeń zgłaszanych w sprawie, a pełnomocnik, któremu nie udzielono głosu przed zamknięciem rozprawy brał w niej udział z pełną swobodą formułowania wniosków. Zachowanie przewodniczącego pozostawało zatem bez wpływu na możliwość obrony swych praw przez pozwanych (powodów wzajemnych) - por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2010 r., V CSK 58/10, *Palestra* 2010, nr 11-12, s. 182 oraz z dnia 16 kwietnia 2014 r., V CSK 285/13, nie publ.

Powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) powinno w zasadzie spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości, których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13, z dnia 14 września 2012 r., I UK 218/12, z dnia 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, z dnia 24 października 2012 r., I PK 129/12 - nie publ.). Wspomniane wątpliwości muszą pozostawać się w związku z rozstrzygnięciem sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2014 r., III CZP 79/14, BSN 2014, nr 11, s. 7), przedstawionym w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2013 r., III CZP 71/13, nie publ.). Istotne zagadnienie prawne należy jednak postawić w tak sposób ogólny i abstrakcyjny, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2012 r., III CZP 14/12, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 - nie publ.). Jednocześnie zagadnienie prawne może zostać uznane za istotne tylko wtedy, kiedy Sąd Najwyższy nie wyraził jeszcze stanowiska w związku z przedstawionym problemem, a w przypadku istnienia rozstrzygnięcia problemu wykazania, że zachodzą podstawy uzasadniające jego zmianę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP 2003, nr 13, poz. 5).

Zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącego nie czyni zadość powyższym wymaganiom, ponieważ dotyczy kwestii jednoznacznie wyjaśnionej i ustalonej w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sposób wskazany wyżej.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skarg do rozpoznania, o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu orzekł zaś na podstawie § 16 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 8 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej

przez adwokata z urzędu. Wobec nieprawidłowego sformułowania przez stronę powodową (pozwanego wzajemnego) wniosku o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, ograniczonego do wniosku o oddalenie skargi, odmówiono jego uwzględnienia.

jw